

Äksänä pohjalla

Tutkimus väittää: Äksä on myrkyllistä

Tutkija: Nestemäinen äksä pahinta

Tutkimus: Äksä tekee kimalaisesta optimistin

Tutkimus: Liiallinen äksän käyttö voi heikentää teinin muistia

Tutkijat: Äksä on myrkyä siinä missä tupakka ja alkoholi

Uusi tutkimus pohtii: Aiheuttaako äksä syöpää?

Tutkimus: Rasvan ja äksän runsas syöminen raskauden aikana voi aiheuttaa lapselle adhd:n

Tuoreen tutkimuksen karmea paljastus: Liika äksän syöminen voi tuhota aivot

Makeanpersona ihmisenä ja tiedostavana kansalaisena olen lievästi sanottuna peloissani. Peloteltu. Kamala äksä! Mutta arvoitukset sikseen: Tuo lukemattomien lehtijuttujen ja erilaisten terveystoimistojen ”äksä” on tietenkin vanha ystävämme sokeri. Siitä on viime vuosina leivottu terveysteksteissä suuri saatana, *Kauppalehden* sanoin ”valkoisen kuolema” (28.2.2017).

Voi ehkä puhua jo suoranaisesta sokerinvastaisesta hysteriasta, jota lietsotaan voimallisesti vetoamalla tavan takaa tutkijoihin ja tutkimuksiin. Kuten näinä klikkiotsikoiden aikoina usein journalismissa ja muussakin julkisessa keskustelussa, mutkat tuppavat oikenemaan ja monivärinen väännetään mustavalkoiseksi.

Jos on vähänkään perehtynyt tieteeseen ja tutkimusmenetelmiin, ymmärtää, että tieteellisten tutkimusten tuottamat tiedot ovat tyypillisesti ehdollisia ja rajallisia sekä oikeastaan aina vain alustavia. Journalistisiin teksteihin, muusta huomiohakuisesta verkkokirjoittelusta puhumattakaan, epävarmuus ja keskeneräisyys sopivat huonosti. Tulee olla iskevä. Monivuotisten ja -vaiheisten tutkimusten tulokset pitää pystyä kiteyttämään yhteen lauseeseen.

Mutta minkä iskevyydessä voittaa, sen rehellisyydessä häviää. Ja mitä kauempana teksti on alku-

lähteestään, sitä vuolaampina merkitykset vyöryvät.

Katsotaanpa vaikka *Talouselämä*-lehdessä julkaistua juttua ”Tutkijat: Sokeri voi pahentaa Alzheimerin tautia” (28.2.2017). Jutussa puhutaan ylimääräisen sokerin mahdollisesta yhteydestä tautiin. Lyhyestä tekstistä on linkki Bathin yliopiston verkkosivujen pitempään uutistekstiin ”Sugar’s ’tipping point’ link to Alzheimer’s disease revealed”.

Yliopiston uutisessa on maininta ”The study is published in the journal Scientific Reports” ja linkki kyseiseen artikkeliin. Itse tutkimus on tässäkin tapauksessa päätelmissään merkittävästi varovaisempi kuin monet siitä sorvatut suurelle yleisölle tarkoitetut jutut.

Usein näyttää tiedeuutisoinnissa käyvän niin, että kun kieli vaihtuu englannista suomeksi, totuus terävöityy ja tarina sen kun tomeroituu. Esimerkiksi *Kauppalehti* puhuu mainitusta tutkimuksesta ”uutena naulana sokerin arkkuun”.

Entä me maallikot, mitä me tästä ajattelemme? Mehän emme lähde lukemaan englanninkielisiä tutkimuspostuksia, eivätkä Bathin yliopiston verkkosivutkaan oikein nappaa.

Miksi nappaisivatkaan! Huit hemmettiin kaikki voi-, ehkä- ja mahdollisesti-sanat! Totta hitossa sokeri, tuo makea myrky, tappaa! Tosi on! Lehdessä lukee! Päivästä toiseen! Tutkijoiden mukaan!

VESA HEIKKINEN

Kirjoittaja on suomen kielen dosentti ja tietokirjailija.